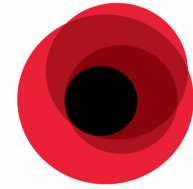

Підволочиська центральна районна бібліотека
Методично-інформаційний відділ

*Серія «Бібліотекарю
на замітку»*

1939–1945
**ПАМ'ЯТАЄМО
ПЕРЕМАГАЄМО**

Уклін живим – загиблим слава

(Поради бібліотекарям до відзначення
70-річчя перемоги над нацизмом у Другій світовій війні)

78.39

У 44

Уклін живим – загиблим слава [Текст]: поради бібліотекарям до відзначення 70-річчя перемоги над нацизмом у Другій світовій війні / Підволочиська ЦРБ, метод. - інформ. відділ . - Підволочиськ: [б.в.], 2015 .- 9 с. – (Бібліотекарю на замітку)

Методичні поради містять інформаційний матеріал, який допоможе бібліотекарям у роботі по відзначенню 70-річчя перемоги над нацизмом у Другій світовій війні.

2015 рр. посідає особливе місце в українській та світовій історії — він пов'язує нас із знаменною датою – 9 травня 1945 року.

Цей день назавжди ввійшов в історію як День Перемоги у найбільшій і найкривавішій війні на нашій планеті – Другій світовій війні.

Для українців вона була боротьбою за право на вільне життя, за свою землю, за гідне майбутнє. Це була справедлива, визвольна, священна війна проти підступного і жорстокого ворога.

На сьогоднішній момент у молоді склалося неоднозначне ставлення до історії нашого народу, до ветеранів Другої світової війни.

Завданням бібліотек нести інформаційно-роз'яснювальну роботу про правдиве висвітлення подій Другої світової війни.

Протягом попередніх 24 років незалежна Україна відзначала 9 травня День Перемоги за усталеним радянським /російським/ зразком. Святкування за цим (пост)радянським зразком не відповідали історичній пам'яті українського народу і загальноєвропейським традиціям, призводили до ігнорування трагічних сторінок Другої світової війни, закріплювали в свідомості культ війни. Результатом цього стало домінування історичних міфів, перманентне протистояння в суспільстві та посилення впливу Російської Федерації на громадське та політичне життя в Україні.

22 листопада 2004 року Генеральна Асамблея ООН прийняла Резолюцію №A/RES/59/26, в якій проголосила 8 і 9 травня *Днями пам'яті та примирення*. Нею державам-членам ООН, неурядовим організаціям, приватним особам, крім святкування своїх Днів Перемоги чи Визволення, рекомендовано також щороку відзначати один або два дні як данину пам'яті всім жертвам Другої світової війни. У Великій Британії та країнах Співдружності відзначається «День Перемоги в Європі»; у Вірменії – «День Миру»; у Норвегії – «День визволення»; у Словаччині – «День перемоги над нацизмом»; у США – «День Пам'яті»; у Франції – «День Перемоги»; у Чехії – «Національний День».

Цього року, завдяки Указу Президента України від 24 березня 2015 року «Про заходи з відзначення у 2015 році 70-ї річниці Перемоги над нацизмом у Європі та 70-ї річниці завершення Другої світової війни» та Закону «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років» Україна вперше приєднується до європейських країн і розпочинає нову традицію святкування 8 та 9 травня в європейському дусі пам'яті та примирення.

Новий зміст відзначення 8 травня - Дня пам'яті та примирення і 9 травня – Дня перемоги включає в себе:

- переосмислення подій II світової війни, руйнування радянських історичних міфів, чесний діалог навколо складних сторінок минулого;
- рівне вшанування пам'яті кожного, хто боровся з нацизмом, підкреслення солідарності та бойового братерства усіх Об'єднаних Націй, як держав, так і бездержавних тоді народів (євреїв, українців та ін.);
- перенесення акценту з історії військових дій на історії конкретних людей, а відтак відмову від *святкування* на користь *вшанування*.

Символ відзначення Дня пам'яті та примирення і Дня перемоги — червоний мак.

Гасло «1939-1945. Пам'ятаємо. Перемагаємо»

Ми завжди пам'ятатимемо ціну, яку заплатили наші діди і прадіди за сьогоднішній мир в Україні, за надану можливість наступним поколінням жити, народжувати і виховувати дітей. День Перемоги - це воістину свято зі сльозами на очах. У цей день радість і скорбота - поруч.

2015 рік – рік 70-річчя Перемоги над фашистськими окупантами.

На сьогоднішній момент у молоді склалося неоднозначне ставлення до історії нашого народу, до ветеранів Другої світової війни.

Завданням бібліотек нести інформаційно-роз'яснювальну роботу про правдиве висвітлення подій Другої світової війни, використовуючи різноманітні форми і методи популяризації книг. Слід також пам'ятати, що зміст такої багатогранної теми, як подвиг українського народу у перемозі над нацизмом у Другій світовій війні, може бути найбільш повно розкритий, шляхом комплексної популяризації літератури, зокрема, документальної, історичної, мемуарної, а також художньої. При цьому слід брати до уваги матеріали які видають місцеві видавництва про боротьбу з нацизмом на території своєї області, району, села, про героїв свого рідного краю.

70 років відділяють нас від тих травневих днів сорок п'ятого року. Та чим далі час відсуває від нас цю подію, тим важче стає говорити про неї з підростаючим поколінням так, щоб достукатись до свідомості і серця.

Використайте у підготовці заходів.

1. Історична довідка

Друга світова війна – глобальний військовий конфлікт в історії Землі та причина найбільших трагедій ХХ століття. У війні взяли участь 80% людства, бойові дії велися 2/3 існуючих на той момент держав. Війна розпочалася 1 вересня 1939 р. із вторгнення військ нацистської Німеччини до Польщі, а завершилася 2 вересня 1945 р. із беззастережною капітуляцією Японії. Під час війни були здійснені найбільші в історії злочини проти людства (зокрема Голокост), а також вперше і востаннє використана в бою атомна зброя. До армій ворогуючих сторін було залучено понад 110 млн солдат, загальні втрати військових та цивільного населення складають від 50 до 85 млн осіб. За результатами війни було створено ООН (Україна – один із засновників) та сформовано сучасну систему міжнародних відносин.

Шлях до початку війни був відкритий Пактом Молотова-Ріббентропа 23 серпня 1939 р. Згідно із таємним протоколом до нього, нацисти та комуністи ділили Східну Європу на зони інтересів. Внаслідок цих домовленостей Третій Рейх отримав можливість безперешкодного вторгнення в Польщу, СРСР в підсумку розширився за рахунок Західної Білорусі та Західної України, Бессарабії з Буковиною, трьох країн Балтії, а також частини Фінляндії.

Український вимір II світової війни не обмежувався лише боротьбою Вермахту та Радянської армії на українській території, як це традиційно подає (пост)радянська історіографія. Насправді ж в рамках Другої світової в Україні велася не одна, а кілька воєн:

- 1) німецько-польська війна 1939–1945 рр.** (у 1939 р. регулярна, а потім – підпільна);
- 2) польсько-радянська війна 1939 р.** (неоголошена, відома як «Визвольний похід в Західну Україну»);
- 3) радянсько-румунська війна 1940–1945 рр.** (спочатку неоголошена – радянське вторгнення в Бессарабію та Буковину у 1940 р., потім регулярна та підпільна – частина німецько-радянської війни);
- 4) німецько-радянська війна 1941–1945 рр.** (регулярна та підпільна, теж відома як «Велика Вітчизняна»);
- 5) німецько-українська війна 1941–1944 рр.** (підпільна);

6) радянсько-угорська війна 1941–1945 рр. (регулярна та підпільна, частина німецько-радянської);

7) польсько-українська війна 1942–1947 рр. (підпільна) та

8) радянсько-українська війна 1939–1954 рр. (підпільна).

Усі ці конфлікти мають безпосередній стосунок до Другої світової війни, оскільки були спровоковані нею, ставши її відгалуженнями та продовженням. Також до українського виміру війни входить **участь українців в бойових діях поза Україною** (наприклад у радянсько-фінській «Зимовій війні» 1939–1940 рр.) **та у складі іноземних армій.**

Безпосередньо перед початком Другої світової війни мала місце **угорсько-українська війна 1939 р.** (регулярна та підпільна), що вибухнула внаслідок проголошення незалежності Карпатської України.

Друга світова війна для України розпочалася 1 вересня 1939 р. із німецьким вторгненням в Польщу. 110-120 тис. українців у лавах Війська Польського розпочали світову боротьбу проти нацизму, 8 тис. з них загинуло протягом місяця війни. Також 1 вересня Люфтваффе бомбардувало Львів та інші західноукраїнські міста, що перебували у складі Польщі. Між 12 та 22 вересня Львів пережив подвійну облогу із заходу нацистськими військами, із сходу – радянськими.

СРСР вступив в Другу світову війну 17 вересня 1939 р. на боці нацистської Німеччини. В цей день радянські війська вступили в Польщу на допомогу німецьким та окупували Західну Україну та Західну Білорусь. Протягом двох років Москва була союзницею Берліна, що у 1940 р. ледь не призвело до війни Великої Британії та Франції проти СРСР.

Нацистсько-комуністичний союз був зруйнований 22 червня 1941 р. із німецьким вторгненням в СРСР. Протягом року з початку німецько-радянської війни Україна була окупована військами Третього Рейху, вигнання нацистів розпочалося восени 1943 р. і завершилося наприкінці 1944 р. Український напрям був головним на Східному фронті: тут діяло від 50 до 75% всіх дивізій Вермахту і половина всіх радянських сил.

Нацистський окупаційний режим в Україні був одним з найжорстокіших в світі. Безпосередньо своїми руками або із залученням «добровільних помічників» з числа місцевого населення нацисти знищили 1,5 млн український євреїв та 20 тис. ромів.

Але якщо злочини проти людяності Третього Рейху більш досліджені, то **засудження злочинів комуністичного режиму ще триває**. Найбільш відомими з них є Катинський розстріл, знищення політв'язнів у Західній Україні, підбив Дніпрогесу, використання в боях неозброєних селян – «чорної піхоти», депортації українців та інших народів, зокрема кримських татар.

Після перемоги над нацистською Німеччиною 8 травня 1945 р. СРСР приєднався до війни проти Японії. Беззастережна капітуляція Японії 2 вересня 1945 р. означала завершення Другої світової війни, але окремі військові конфлікти, породжені нею, точилися ще декілька років. Організований спротив радянській владі на Західній Україні тривав до 1954 р., а окремі сутички – до 1960 р.

Україна зробила значний внесок у перемогу над нацизмом та союзниками Німеччини. На боці Об'єднаних Націй воювали українці у складі армій Великої Британії та Канади (45 тис. осіб), Польщі (120 тис.), СРСР (більше 6 млн), США (80 тис.) і Франції (6 тис.), а також визвольного руху в самій Україні (100 тис. в УПА) – разом 7 млн осіб. Понад 2,5 млн українців були нагороджені радянськими та західними медалями та орденами, більше 2 тис. стали Героями Радянського Союзу, з них 32 – двічі, а найкращий ас союзної авіації Іван Кожедуб – тричі.

Для України Друга світова війна – національна трагедія, під час якої українці, позбавлені власної державності, змушені були воювати за чужі інтереси і вбивати інших українців. За Україну воювали дві тоталітарні системи, що однаково не рахувалися з ціною людського життя. Кожна сторона протистояння на українських землях намагалася продемонструвати свою прихильність до українства, але єдиним справді українським суб'єктом у роки війни був визвольний рух – передовсім, Українська повстанська армія.

З різних причин на німецькому боці воювало до 250 тис. українців та до 50 тис. було мобілізовано до армій союзників Третього Рейху.

Втрати України внаслідок війни.

Під час бойових дій та в полоні загинуло 3-4 млн військових і підпільників, понад 5 млн цивільних загинуло через окупаційний терор та голод в тилу, до 5 мільйонів жителів були евакуйовані або примусово вивезені до Росії та Німеччини, значна частина з яких не повернулася. Загалом безповоротні втрати України (українців та інших народів) склали 8-10 млн осіб. Матеріальні збитки становили 285 млрд тогочасних рублів. Внаслідок бойових дій постраждало понад 700 міст та містечок, 28 тис. сіл, 300 тис. господарств.

На території України було створено 230 таборів, в яких замордовано 1 млн. військовополонених. За роки Другої світової війни загинув кожен 5-й українець. По відношенню до загальних втрат СРСР це становить 40-44%.

За 1944-1953 роки в Галичині, на Волині й Рівненщині було репресовано, лише за офіційними даними, 500 тисяч осіб, із них заарештовано 134 тисячі, убито понад 153 тисячі, виселено за межі України 203 тисячі.

2.Форми заходів

Висвітлення цієї теми можна проводити через організацію виставок:

- Виставка-реквієм
- Виставка-роздум
- Виставка-біль
- Виставка-застереження
- Виставка світлин

Щоб зацікавленість до виставок збільшилася, їх слід супроводжувати військовою атрибутикою - солдатськими шинелями, касками, фронтowymi листами, озвучити оглядом літератури. Доповненням до наочних заходів стане демонстрування плакатів, малюнків («Ні війні!», «Молодь за мир!», «Фашизм не пройде!» та інші).

В бібліотеках можна провести:

- Дні пам'яті
- Урок-реквієм
- Година мужності
- Хронометр пам'яті
- Бесіда-спогад
- Вечір-вшанування
- Година спогад
- Діалог
- Зустріч
- Дні інформації

3. Назви, які можна використати при підготовці заходів

- «Живуть герої серед нас»
- «Пам'ять залишається живою»
- «Україно рідна, пам'яттю людською ти бережеш героїв імена»
- «В годину сувору і грізну дорослими стали вони»
- «Їх подвиг пам'ятаємо завжди»
- «Хай пам'ять про війну нас всіх єднає»
- «Ніколи в серці не зітреться вогонь тих днів і тих подій»
- «Сторінки безсмертного подвигу»
- «Рядки, обпалені війною» (тема війни в творах письменників.)
- «Обпалені війною жіночі долі»
- «Війна в домі моєї родини»
- «Живе відлуння грізної пори»
- «Хай горить вогонь пам'яті»
- «Спасибі за життя, солдати перемоги»
- «Тільки пам'ять не сивіє»
- «І біль, і пам'ять, і тривога»
- «З тобою, роде мій орлиний, іду дорогами війни»
- «Ми думаємо за вас, хто не вернувся з битви, ми пам'ятаємо вас і через горни літ»
- «І пам'ятає світ врятований»
- «Пам'ять серця, чуєш, не згасай»

4. Документальні кінострічки.

- «1377 спалених заживо» (режисер Іван Кравчишин, Україна)
- «1941. Заборонена правда» (режисер Ігор Кобрин, Україна)
- «Апокаліпсис: Друга світова війна» (режисер Ізабель Кларк, Франція)
- «Визволення» (режисер Олексій Лябах, Україна)
- «Війна. Український рахунок» (режисер Сергій Буковський, Україна)
- «Війна та мир: окупація» (режисер Ярослав Геляс та Володимир Ніколаєць, Україна)
- «Друга світова війна в кольорі» (режисер Джонатан Мартин, Велика Британія)
- «Між Гітлером і Сталіним: Україна у Другій світовій війні» (режисер Святослав Новицький, Україна-Канада)
- «ОУН–УПА: війна на два фронти» (режисер Андрій Санченко, Україна)
- «Солдати Імперій. Різні адреси війни» (режисер Сніжана Потапчук, Україна)
- «УПА. Тактика боротьби» (режисер Сергій Братішко та Віталій Загоруйко, Україна)
- «Хроніка Української Повстанської Армії 1942–1945» (режисер Тарас Химич, Україна)
- «Ціна перемоги» (режисер Сергій Братішко та Віталій Загоруйко, Україна)